

בס"ד

חינוך לאור הפרשה

פרשת תזריע - מצורע

כוחה של מילה טובה...

גיליון מס' 93 תש"פ

הרב יהונתן דדון

yd0527606276@gmail.com

חינוך לאור הפרשה/תזריע - מצורע כוחה של מילה טובה...

שיחת הטלפון שהגיעה למוקד הטלפוני של 'לב שומע', הייתה חריגה ונדירה למדי. הפונה, בחור כבן 17, לא ביקש עזרה, רק 'פרק' מלבבו את ההחלטה הקשה שקיבל: 'זהו זה. אינני יכול יותר. הוריי אינם תומכים בי מספיק והחלטתי שזה נגמרה. בשלהי חודש אדר אני עוזב את הישיבה, לצמיתות. לא מעניין אותי מה יקרה אתי, לא מעניין אותי לאן הצעד החמור הזה יוביל. החלטתי שאני עוזב וזהו!' - קבע הבחור, כשבקולו הנחרץ ניכר אוקיינוס כאב גדול ועמוק...

המוקדן שקיבל את השיחה, מחנך ידוע שם, שמע את הדברים בכאב גדול. הוא חש כי כל מילות העידוד לא יועילו, כאן נדרש פתרון אחר, יצירתי. הוא התקשר לאחד מידידיו, יהודי בשם ר' פנחס המתגורר בסמוך לביתו של הבחור, וביקש ממנו לעשות כל מאמץ לתפוס עמו קשר ולתמוך בו. הלה משך בכתפיו וטען שאינו מוכשר לכך, שהוא ביישן, שהוא לא יודע ליצור קשרים חדשים ועוד, אך המחנך לא ויתר, והטיל על ידידו את כובד המשימה כשהוא מנחה אותו כיצד להצליח במשימה הרגישה...

השבת שלאחר השיחה, שבת ראשונה של חודש ניסן הייתה. ר' פנחס עמד בתור לנטילת ידיים לסעודה שלישית בבית הכנסת, והנה הוא מבחין בבחור המדובר עומד לפניו בתור. מיד כשהבחור סיים ליטול את ידיו, קרב אליו ר' פנחס ולחש לו: 'פשש... ה'חזון איש' דצ"ל היה אומר, שמתוך 10 יהודים שנוטלים ידיים, 9 נוטלים שלא כהלכה, ורק 1 נוטל כהלכה. נראה לי שאתה הוא האחד שאליו

התכוון, שנוטל ידיים בדקדוק הלכתי מושלם! – החמיא ר' פנחס בחום. גם מאוחר יותר הוסיף ר' פנחס להחמיא בהערכה, ואף ביקש מהבחור לקבוע עמו סדר לימוד, כדי שילמדנו כיצד נוטלים ידיים כראוי. במהלך חודש ניסן הם אכן נפגשו כמה פעמים, בהן הבחור 'לימד' את ר' פנחס הלכות נטילת ידיים...

כשחודש ניסן עמד להסתיים, שב המחנך מ'לב שומע' והתקשר אל הבחור, מבקש לדעת מה תוכניותיו, האם באמת לא ישוב לישיבה לנצח. ואז, השיב לו הבחור תשובה שכדאי שתהדהד באוזני כולנו: 'אני לא יודע למה, אבל בדיוק עכשיו גיליתי שיש לי חברים שאני לא יכול לעשות להם את זה... אני עדיין מאוד כועס, אבל לא יכול לפרוש מהמסגרת ולאכזב... מישהו מהשכונה טען שאני נוטל ידיים לסעודה באופן מהודר, ואף ביקש ללמוד ממני את ההלכות. אני מרגיש שיש לי סיכוי להצליח בלימוד, ולכן החלטתי לחזור לישיבה למרות הכל...' – 'תירץ' הבחור בפשטות...

את הסיפור הנפלא סיפר הרה"ג ר' אליעזר יוטקובסקי שליט"א אשר שמעו מהמחנך בעצמו, וללמדנו בא: לעולם לא נדע מה עובר על האנשים שסביבנו, אך תמיד תמיד כולם צמאים למילה טובה שמעניקה רוח חיים ואנרגיה מחודשת. לא תמיד נדע מה חוללנו במילים הפשוטות שלנו, אך תמיד יש להן השפעה מרחיקת לכת, מעודדת ותומכת! זה תלוי בפה של כולנו: מחמאה כנה, מהלב. הערכה מופגנת, בשמחה, בהתלהבות, עם חיוך רחב. מילה טובה מחיה נפשות, בונה עולמות, אצל כולם: נהג האוטובוס, בעל המכולת, החברותא, החבר, השכן, ובוודאי אצל בני ביתנו הקרובים, ילדינו – גם הצעירים ביותר, ותלמידינו – המצפים למילה טובה כאוויר לנשימה. בכל אדם נוכל למצוא נקודה טובה ולפתח אותה למחמאה נלבבת, הבה נעניק אותה מכל הלב!

*

כאשר הגאון רבי איסר זלמן מלצר דצ"ל הגיע ללמוד בוולוד'ין, היה בחור חסר כל שהלך בבגדים בלויים וקרועים. בהיכנסו לשיבה, גילה כי הבחורים כולם לבושים היטב, וחש בושת פנים איומה להראות עצמו בבגדים שלגופו, עד שעקב כך החליט לפרוש מהשיבה ולשוב לבית הוריו. עודו אורז מעט מיטלטליו לקראת היציאה, ניגש אליו בחור ואמר: 'איסר זלמן, הראש ישיבה אמר לי אתמול שהבחור החדש שנכנס לשיבה זה עתה, שאל קושיא גאונית, ממש עוקר הרים. הראש ישיבה כ"כ התפעל מכך עד שהחמיא על זה', אמר הבחור וסיים: 'ודע לך, שהראש ישיבה כאן אינו מהמרבים להחמיא...., הוי אומר שבאמת כנראה הקושיא שלך מעידה שאתה בחור מיוחד...'. אמר ולא יסף.

רגע, לפני שנמשיך בסיפור, הבה נתבונן! רבי איסר זלמן לא קיבל מידיו מתנה, גם לא סכום כסף רב. הוא קיבל מילה טובה, מילה שכיבדה אותו, שגרמה לו להרגיש טוב. מילה שהעניקה לו כבוד והערכה, למרות שהוא לא לבוש במיטב המחלצות כשאר בני הישיבה, ונתנה לו את התחושה כי הוא שווה וראוי לכבוד, גם אם הוא דל אמצעים. עכשיו, הבה נמשיך – רבי איסר זלמן שמע את המחמאה, ובעקבותיה החליט לנסות שנית. הוא שב ופרק את המזוודה, וחזר שנית להיכל הישיבה. התוצאות ידועות, ועם זאת מפעימות: רבי איסר זלמן הפך לאחד מענקי הרוח, מגדולי דורו, הן בחכמה ובעמקות ההבנה, הן בהיותו מתמיד עצום, והן בהיותו מנהיג, רבן של כל בני הגולה. בנוסף, הוציא לאור עולם את ספרו המפורסם 'אבן האזל', שהוא נכס צאן ברזל בלמדנות ומאיר עיני הלומדים כבר קרוב למאה שנים!

איך קרה כל זה? מה הציל את רבי איסר זלמן מלחזור לבית הוריו? התחושה הטובה. כן כן, אותם מיילים חמות ומכבדות, אותה מחמאה שניתנה כמעט בלי שימת לב, אותה תחושה מכובדת ומעריכה

שהמשפט הזה העניק – הם שזיכו את דורו ואת הדורות הבאים
במאור עולם כרבי איסר זלמן זצ"ל!
כשעלה רבי איסר זלמן ארצה, אחד הדברים הראשונים שביקש הוא
לפגוש את הגאון רבי זעליג ראובן בענגיס זצ"ל. רבים ראו כן תמהו,
לא ידעו מהי הסיבה שהארי שעלה מבבל מבקש לפגוש בראשונה
דווקא את הרב בענגיס זצ"ל. תמיהתם גברה שבעתיים, בעת
שהמיפגש בין גדולי התורה יצא אל הפועל, ורבי איסר זלמן התרפק
על הרב בענגיס בידידות ואהבה, כאילו היו ידידים רבות בשנים,
ועוד מוסיף ואומר לו: 'יישר כח, אין לי מילים להודות למעלת כבודו.
הצלתם את החיים שלי!' עתה, גם הרב בענגיס עצמו התפלא. הוא
לא הבין מה פשר ההערכה הרבה שרבי איסר זלמן רוחש לו,
ובוודאי שלא הבין את פשרם של המילים המטלטלות 'הצלתם את
החיים שלי'... או אז גילה רבי איסר זלמן את דבר המעשה, וכי אותו
בחור שהחמיא לו שם, רגע לפני שעזב את ספסלי הישיבה לעד,
היה לא אחר מהרב בענגיס זצ"ל, שכלל לא זכר מהמאורע... היה
זה רגע של סגירת מעגל מרגשת, בו התברר כי אותה מילה טובה
שנתן כמעט כלאחר יד, אותה תחושה טובה שהעניק בלי שימת לב
מיוחדת – זיכו את רבי איסר זלמן במדרגות תורה כה נעלות, ודורי
דורות באור תורה מופלא!
יש לכולנו מאות, או אלפי, הדדמנויות דומות. לומר מילה טובה,
להעניק תחושה נעימה. זה יכול להיות לומר לבן 'איזה זריז אתה,
חזרת כה מהר מהמכולת', זה יכול להיות לומר לתלמיד 'לפי
השאלה שלך, אתה מדבר כמו רבי עקיבא איגר'... אין לנו מושג איך
הדבר מרחיב את ליבם, ואיזה מהפך הוא יכול לחולל...
זוהי כוחה של מילה טובה, זוהי כוחה של תחושה טובה. זוהי
עוצמתה של נהיגת כבוד איש ברעהו. אם יש לנו הדדמנות לומר
מילה טובה, אם יש לנו את היכולת לתת למישהו תחושה טובה, אם

ה'בוקר טוב' שלנו יגרום לבעל המכולת או לנהג האוטובוס להרגיש טוב יותר, אם ה'התפללת לעילא ולעילא' שלנו לחזן בשחרית ירחיב את לבו - אסור לנו להחמיץ הזדמנויות כאלה.

זו יכולה להיות הזדמנות חיים לעורר לב, לשמח נשמה, להוביל מהפך בחיי אנשים. אדם, כל אדם, צמא שיכירו במעלתו, שיראו בערכו, שיבינו שהעולם לא היה מושלם בלעדיו... הבה נעניק לו אנחנו את החוויה לחוש כך, ומי יודע למה נזכה... (הרב קובלסקי)

*

המחמאות בונות את נפש הילד ומשפיעות על העתיד!

אחד הצרכים הנפשיים הבסיסיים של כל ילד, המוכיחים לו כי הוא רצוי ואהוב באמת להוריו, הוא שמיעת דברי שבח ומחמאות. מחמאות אלו אינן תורמות לביטחון העצמי ולשמחת החיים רק בגיל הילדות, אלא מסייעות לו גם בימי בגרותו ולכל ימי חייו! מצוי שלאחר שהאדם גדל אינו מקבל מחמאות מהסובבים אותו, והרי כל אדם מטבעו זקוק למחמאות.

אדם שבימי ילדותו הביעו הוריו את דברי התפעלותם ממנו, שיבחו אותו והחמיאו לו ובכך רוממו את נפשו והעניקו לו ביטחון ושמחה, גם כאשר הוא גדל ואינו מקבל מחמאות בזמנים שמצליח או עושה מעשה טוב במיוחד, הוא שומע ברקע את מחיאות הכפיים של הוריו, בהיותו ילד קטן. השקעת ההורים מלווה את הילד לכל ימי חייו!

(המדריך לחינוך ילדים - הרב זמיר כהן)

*

הדיבור ככלי חינוכי - בפרט בתקופת ה"קורונה"...

בתקופת ה"קורונה" ישנה התמודדות יום יומית עם הילדים בבית. כולנו רוצים לשמור על "סדר יום", כולנו רוצים שהילדים ימשיכו ללמוד ולהתקדם. גם הילדים עצמם רוצים סדר יום, גם הם מתגעגעים לשגרה המבורכת, חלקם כבר אומרים בפה מלא שהם

רוצים לחזור לבית הספר (ימות המשיח...).

אבל... יש מרחק גדול בין הרצוי למצוי. בפועל אנחנו מתקשים להגיע למצב של "למידה מהבית", אין לילדים חשק לשבת וללמוד, והשעמום גורם לילדים תחושת ריקנות ותסכול וגם אנחנו מרגישים תסכול וחוסר אונים.

אין פתרון קסם... אין דרך אחת "לתקן" את המצב, לא כל הילדים אותו הדבר ולא כל ההורים דומים.

ישנם 2 כלים שיכולים לעזור לנו לזרוע חשק אצל הילדים.

1. עידוד ומחמאות. 2. סבלנות.

עידוד ומחמאות – כאשר ילד מקבל מחמאות ועידוד על משהו טוב שהוא עשה, אנחנו גורמים ל"התניה חיובית", והילד ירצה לעשות שוב את המעשה הטוב כי הוא יקבל מחמאות ומילים טובות. נצרב אצלו בתודעה שללמוד זאת חוויה טובה, חוויה שכדאי לעשות אותה שוב. דבר נוסף: בסוף הלימוד אנחנו צריכים לתת משוב על הלמידה ולגלות התעניינות בחומר הנלמד, לשאול שאלות (קלות) ולשמוע בתשומת לב את התשובות.

כדאי מאוד להחמיא שוב במהלך היום ולא דווקא סמוך לזמן הלימוד, פשוט לגשת לילד ולהחמיא לו על הלמידה.

סבלנות – בתקופה לחוצה אנחנו נוטים להיות חסרי סבלנות, ודווקא בתופה הזאת הילדים צריכים אותנו ההורים מלאי סבלנות, מכילים ומקשיבים.

סבלנות – כשאנחנו עוזרים להם ללמוד, סבלנות – כשהילדים אומרים שהם לא רוצים ללמוד... סבלנות – כשהילדים שואלים הרבה שאלות וסבלנות – בזמן הכי קשה – שעת "כיבוי האורות" שעת ההשכבה לישון... במקום לכעוס על מי שלא הולך לישון, נחמיא לזה שמקשיב לאבא ואמא. במקום לכעוס על הילד שמציק לאחיו, נחמיא לילד שעוזר. במקום לכעוס על מעשים שליליים –

נחמיה על המעשים החיוביים. במקום להבליט את המעשה ה"לא טוב" נרים על נס את המעשה ה"טוב".

*

"כח הדיבור"

אחת הפעולות השכיחות, אם לא השכיחה ביותר, היא הדיבור. כאשר מתארת התורה את בריאת האדם מגדירה היא אותו "נפש חיה" (בראשית ב', ד). וצריך להבין: הרי גם בעלי חיים מכונים בתורה בדיוק באותה ההגדרה, ואם כן מהו ההבדל היסודי בין האדם לשאר בעלי החיים? אונקלוס בתרגומו כתב: "והוות באדם לרוח ממללא" – כלומר האדם הינו רוח מדברת, אך גם פירוש זה צריך בירור שהרי גם בעלי החיים 'מדברים' כאשר מוציאים הם קולות מגרונם ואם כן מהו ההבדל העקרוני בין סוגי דיבור אלו? אומר רש"י שם: "אף בהמה וחיה נקראו נפש חיה אך זו של אדם חיה שבכולן שנתווסף בו דעה ודיבור". כלומר מעלתו של האדם היא שדיבורו נובע מחכמה – מדעת. כאשר אנו רוצים לדבר עלינו לברר לעצמנו לפני כן מהו מקורו של דיבור זה? אם הדיבור נובע מעולם של חכמה ומחשבה ויש תועלת אמיתית בו – נדבר, אך אם זהו דיבור ספונטני המופיע בהתפרצות מתוך "שליפות בטן" ללא שקדמה לו מחשבה – עלינו לשתוק. אכן זוהי משימה קשה מאד – יום יום, שעה שעה, ובכל מהלך חיינו.

*

הדיבור הוא סוף התהליך...

הגמרא במסכת ערכין (ט"ז ע"א) מונה ד' דברים שבעוונם הנגעים באים, על לשון הרע ועל שפיכות דמים ועל שבועת שווא וכו'. אך לשון הרע מפורסם כגורם העיקרי לנגע הצרעת. וכך פסק הרמב"ם להלכה. ושלא כמנהגו למעט בספרו משנה תורה בדיבור על טעמי המצוות, כאן הוא מאריך, וזה מקצת לשונו בהלכות טומאת צרעת (סוף פרק ט"ז):

"זוהי השינוי האמור בבגדים ובבתים שקראתו תורה צרעת בשותפות השם אינו ממנהגו של עולם אלא אות ופלא היה בישראל כדי להזהירן מלשון הרע. שהמספר בלשון הרע משתנות קירות ביתו וכו'. אם עמד ברשעו וכו' משתנין כלי העור שבביתו וכו'. ואם עמד ברשעו וכו' משתנה עורו ויצטרע ויהיה מובדל ומפורסם לבדו וכו'." וראיתי דבר נפלא שכתב ה"שרידי אש" זצ"ל: וראוי להתבונן מה המדה כנגד מדה בזה, ולמה הצרעת היא העונש הראוי על חטא לשון הרע. מדברי הרמב"ם שם מתבאר כי מטרת העונש היא להרחיק את המצורע מחברת בני אדם למען לא יזיק בלשונו כפי שעושה בעודו מצוי ביניהם. ונראה לומר עוד, כי צד השווה נוסף בין עוון לשון הרע לצרעת, הוא קיומו של מהלך צמיחה וגלגול עד להתפרצות הרעה: מעשי אדם ואף דיבוריו אינם ילידי רגע. מאחורי כל מעשה קטן, ואפילו שיחה קלה, עומדת התהוות ארוכה במעמקי הנפש, אשר רק לאחר גמירתה היא חורגת מן התהום העכור ומתפרצת לאוויר החיצון, כפרי זה הגדל באילן ולא נגמר בישולו אלא לאחר שעברו עליו ימים של יניקה, פריחה וחניטה וכו'. אף הצרעת נוצרת מתוך תהליך, גם כאשר היא מתפרצת פתאום, קדם לה מהלך של התפתחות ודגירה. התורה מתריעה על הסימנים הראשונים של נגע הצרעת, "ובא אשר לו הבית והגיד לכהן לאמור כנגע נראה לי בבית... וצווה הכהן וחילצו את האבנים אשר בהן הנגע" – ללמדך כי אין די בקילוף הסממנים החיצוניים של הצרעת. כדי לרפאה יש לחלץ את האבנים, יש לחטט ולחקור על מקורה ומוצאה. בכך למדתנו התורה לימוד בתיקון המעשים וישרות הלבבות. התיקון לדיבורי הלשון הרע אינו אך בחרטה על הדיבור עצמו. כי הדיבור עצמו אינו אלא פרי הביאושים של מהלך נפשי קלוקל, וכדי לרפאו עליו לחלץ מליבו את האבנים, וכדי לעשות זאת עליו ללכת אל הכהן.

*

ה"בעל התניא" אמר: "הלשון היא קולמוס הלב"...
וכך כתב רבי נחמן מברסלב זצ"ל: הדיבור הוא הדרך היקרה
לגלות את פנימיותך, מחשבותיך, רגשותיך ורצונותיך. התבונן
ושמור על נקודה חשובה זו שבה עצמותך הופכת למילים. (ליקוטי
מוהר"ן ס"ג).

*

עלינו לשמוע את המילים שיוצאות מפיהם של ילדנו/תלמידנו.
לשים לב היטב מה עומד מאחורי המילים, שהרי המילים מלמדות
על המתחולל בתוך הנפש פנימה.
כבר כתבנו שעוברת על כולנו תקופה "לא קלה". גם על הילדים
שלנו עוברת תקופה לא פשוטה בכלל. כדאי מאוד לשאול כל ילד
מה הוא מרגיש ומה עובר עליו בתקופה זו. האם יש לו פחדים?
מה הוא מצפה? מה עושה לו טוב? איך עבר עליו היום ומה יעשה
את מחר ליום טוב יותר? ועוד שאלות כהנה ואחרות.
דווקא בתקופה הזאת אנחנו יכולים לחזק מאוד את הקשר עם
הילדים שלנו, על ידי הקשבה והתעניינות, חוויות משותפות ולימוד
משותף ומהנה.

*

לסיום: הקושי - מנוף לצמיחה...
נער מתבגר השיח את ליבו בפני אביו - הוא עומד בפני התמודדויות
רבות, קשיים שונים ומצוקות נעורים. סערות ומשברים פוקדים את .
נפשו. "איך מתמודדים, אבא?" שאל הבחור, "מה עושים?"
האב בחר בדרך יצירתית. הוא הוביל את הבן למטבח, על שפת
הכיריים הניח שלושה סירים. בראשון הכניס ביצה, בשני גזר, ובסיר
השלישי גרגירי קפה. הדליק את האש, ויצא. לאחר זמן מה חזר עם
בנו למטבח, פתח את הסיר הראשון, הוציא את הביצה והניח אותה

בצלחת. הסיר את מכסה הסיר השני, הוציא את הגדר והניח בקערה. ואת הקפה שבסיר השלישי סינן ומדג לתוך הספל. פנה אל הבן ושאל: "מה אתה רואה, בני?" הוא התקרב לשולחן ובחן את המוצרים: הגדר היה רך ונמערך... הוא קילף את הביצה, וזו הייתה קשה... הקפה הדיף ריח נפלא וטעמו היה טוב ומענג...

"שים לב, בני" אמר האב, "שלושת המוצרים השונים מלמדים אותנו על דרכי התמודדות שונות בחיים. כולם הוכנסו לאותו מצב נתון – המים. אולם כל אחד מהם יצא שונה. הגדר נכנס לתוך המים קשה וחזק, ויצא משם רך ונמערך. הביצה נכנסה רכה, עדינה ונוזלית, ויצאה מן המים כשהיא קשה. ואילו פולי הקפה, שונים משניהם. לאחר ששהו בתוך המים הרותחים, הם הצליחו להפוך את המים עצמם למשהו משובח, טעים ומדיף ריח ניחוח. לאיזה מהם אתה דומה, בני?" שאל האב. "כשקשיים ניצבים בפניך, ואתה ניצב בפני התמודדויות, כיצד אתה מגיב, כיצד אתה פועל, מה מנחה אותך? האם אתה דומה לגדר, נראה חזק כלפי חוץ, אך מאבד את חוסנו בפועל... או אולי אתה כביצה הרכה שמקשה את ליבה, והופכת להיות אטומה וחסרת רך, המראה החיצוני נותר כשהיה, אך הלב השתנה לחלוטין... או שדרכך היא כפול קפה, המוציא את הטוב שבו – דווקא בשיא הרתיחה..."

ההתמודדויות והקשיים הם המצמיחים אותך, ומפיקים ממך הרבה מעבר למה שחשבת, מחשלים אותך ומוציאים את הכוחות החבויים בך – מן הכוח אל הפועל.

עלינו לדעת שהקשיים לא נועדו להפיל – אלא להצמיח. הם ניתנו לא כדי למוטט – אלא כדי להתמודד ולעלות. אנחנו יכולים לנצל את "תקופת הקורונה" כמנוף לצמיחה לכל המשפחה.

שבת שלום!

העלון יוצא לאור
בסיוע תלמוד תורה
"נצח ישראל" בית שמש

לתגובות ולקבלת העלון במייל: yd0527606276@gmail.com